

VERGİLERİN SEÇMEN DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ*

THE IMPACT OF TAX OVER THE POLITICAL PREFERENCES OF VOTERS: THE CASE OF SAKARYA PROVINCE

Doç. Dr. Gökhan DÖKMEN¹

Canan OVA²

ÖZET

Demokrasinin hâkim olduğu bir siyasal sistem içerisinde, siyasi iktidarın belirlenmesinde seçmen önemli bir yer tutmaktadır. Seçmen siyasi iktidarın belirlenmesi noktasında tercihte bulunurken birçok faktörden etkilenir. Seçmen tercihini etkileyen sosyolojik ve psikolojik faktörlerin yanında ekonomik faktörlerde önemli bir yer tutmaktadır. Siyasi tercihlerin ve seçmen davranışlarının şekillenmesinde ekonomik faktörler içerisinde yer alan vergiler etkilidir. Siyasi aktörlerin seçmen tercihlerini etkilemek için kullandığı araçlardan biri olan vergi politikaları özellikle seçim dönemlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışma seçmenlerin tercihleri üzerinde vergilerin ne düzeyde etkili olduğunu öğrenmek amacıyla yapılmıştır. Sakarya ilinde 445 katılımcı seçmen ile yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre, seçmenlerin siyasi tercihlerinin belirlenmesinde vergilerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca seçmenlerin vergi politikalarına duyarlı olduğu görülmüştür. Öte yandan seçmen tercihinde vergi politikalarının yanı sıra siyasi partilerin ekonomik başarısı, ülkedeki siyasi gündem ve seçmenlerin sahip olduğu ideolojik faktörlerin de etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Seçmen, Seçmen Tercihi, Vergi, Vergi Politikaları, Siyasi Parti.

JEL Sınıflandırma Kodları: D72, H26, H50.

ABSTRACT

In a political system dominated by democracy, voter has an important role in determining the government. Voter preferences are influenced by many factors while voter is at the point of determining the political power. Economic factors, as well as sociological and psychological factors that influence voter preference, have incontrovertible role. In shaping political preferences and voting behavior taxes are important alongside the other economic factors. One of the instruments used by political actors to influence voter preferences, tax policy has an important role especially during the election period. This study was conducted to find out the level of the taxes on the preferences of voters. According to the findings obtained from the survey which was applied 445 voters in Sakarya province, taxes have influence on voter preferences. It was also found that voters are sensitive to tax policy. On the other hand, it was found that the economic success of political parties, the political agenda in the country, and the voters' political ideologies are effective on the voter preferences as well as tax policy.

Keywords: Voter, Voter Preferences, Tax, Tax Policy, Political Parties.

JEL Classification Code: D72, H26, H50.

* Bu çalışmaya "Verginin Seçmenlerin Siyasi Tercihleri Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Çalışma Sakarya İli Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışması temel oluşturmuştur.

¹ Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, gokhan.dokmen@beun.edu.tr

² Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ovacanan@gmail.com

1. GİRİŞ

Demokrasinin egemen olduğu toplumlarda halk kendisini yönetecek kişi veya kişileri seçimle iş başına getirir. Demokratik bir siyasi süreç içerisinde halkın kendisini yönetecek siyasi partileri belirlemesinin en etkin yollarından birisi oy verme davranışdır. Seçmen kimliği ile siyasi sürece dahil olan bireyler iktidarda görmek istediği siyasi partilere oy verecektir.

Seçmenler siyasi sürece dahil olurken siyasi tercihinin belirlenmesi aşamasında bazı faktörlerden etkilenir. Bu faktörler sosyo demografik, psikolojik ve ekonomik faktörler şeklinde sıralanabilir. Ekonomik faktörler seçmen tercihlerini etkileyen faktörler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Siyasi iktidarla seçmenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta yardımcı olan vergiler, seçmen tercihlerini etkileyen ekonomik faktörler arasında oldukça önemlidir. Seçmenlerin oy tercihinde bulunurken vergileri ne derece göz önünde bulundurduğu konusu seçmen tercihlerini açıklayabilmek bakımından önem taşımaktadır. Bu bakımdan vergilerin seçmen tercihleri üzerindeki etkisine yönelik “Seçmenlerin siyasi tercihinin şekillenmesinde siyasi partilerin vergilere yönelik politikaları etkilidir” hipotezi oldukça önem kazanmaktadır.

Yapılan bu çalışmada vergilerin seçmen tercihleri üzerindeki etkisine yönelik bu hipotez incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak teorik yaklaşımlar çerçevesinde seçmen davranışlarına etki eden değişkenlere yer verilmiştir. Bu değişkenler sosyodemografik, psikolojik ve ekonomik faktörler başlıkları altında ele alınmıştır. İzleyen aşamada alan araştırması, araştırma modeli, araştırmanın amacına ve önemine, araştırmanın varsayımları ve kısıtlılıklarına, evren ve örnekleme, veri toplama yöntem ve araçlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında ise Sakarya ilindeki örneklem grubuna uygulanmış anket sonuçları, SPSS programı yardımıyla değerlendirilmiştir.

2. SEÇMEN DAVRANIŞLARINA DAİR TEORİK YAKLAŞIMLAR

Bu kısımda seçmen davranışlarının teorik çerçevesine ilişkin olarak üç yaklaşım ele alınmıştır. Bunlardan birincisi, sosyal faktörlerin seçmen davranışları üzerindeki etkisini ele alan ve Columbia ekolü tarafından incelenen sosyolojik modeldir. İkincisi, seçmen davranışlarının arkasında yatan psikolojik etmenleri araştıran ve Michigan ekolü tarafından incelenen psikolojik modeldir. Üçüncü teorik yaklaşım ise ekonomik değişkenlerin seçmen davranışları üzerindeki etkisini ele alan ve Rasyonel Beklentiler Ekolü tarafından incelenen ekonomik modeldir (Antunes, 2010:146).

2.1. Sosyolojik Yaklaşım

1940’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan ilk seçmen davranışları araştırmaları sosyolojik yaklaşıma dayanmaktadır. Bu yaklaşımda seçmenlerin oy kararı alırken ne gibi etmenlerden etkilendiği ele alınmakta ve parti politikalarının, medyanın ve kampanyaların seçmenler üzerinde ne tür etki oluşturduğu incelenmektedir (Antunes, 2010:146).

Sosyolojik yaklaşımın temelinde, seçmen tercihlerinin ve davranışının bireylere ait sosyal kimlikler tarafından belirlendiği varsayımı yatmaktadır (Beren, 2013:195). Columbia Ekolü olarak da ifade edilen bu yaklaşıma göre, politik tercihlerin belirlenmesinde sosyal özellikler (bölünmeler) belirleyici rol oynamaktadır. Seçmenlerin dinsel, etnik ve mesleki farklılıkları, sosyal bölünmelerin temel kaynağıdır ve sosyal yaklaşım, seçmen davranışlarının toplumdaki bölünmüşlük tarafından belirlendiğini savunmaktadır. Bu bölünmüşlük seçmenlerin parti tercihlerini dini duygular gibi alışkanlıklar üzerine yapılandırdığını öne sürmektedir. Bu konu üzerine yapılan araştırmalar da bu görüşü teyit eder niteliktedir. Sosyolojik görüşe göre, genellikle sınıf farklılıklarının parti tercihlerini yansıttığı söylenebilir (Gökçe, Akgün ve Karaçor, 2002:7-8)

Sosyolojik yaklaşıma göre, seçmenler siyasi partiler arasında seçim yapmaktadır ve seçmenlerin siyasi tercihlerini aile, sosyo-ekonomik statü, ait olunan grup, din gibi değişkenler etkileyebilmektedir (Boiney ve Paletz, 1991:5; Akt. Arıman, 2013:6).

Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet (1944), tarafından yapılan bir çalışmada, seçmenlerin ait oldukları siyasi grupların dışına pek çıkmadığı ortaya konulmuştur. Çalışmada seçmenlerin sosyal kimlikleri neyse politik tercihlerinin de o yönde şekillendiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada seçmen tercihlerini etkileyen sosyolojik faktörlerden üç çeşit olası etki üzerinde durulmuştur. Seçmen tercihlerini etkileyen faktörler;

- Siyasete karşı ilgisiz olan seçmenlerin ilgisinin artırılması bu seçmenlerin oylama davranışı bakımından daha etkin hale getirilmesi,
- Sosyal bir varlık olan seçmenin, partiye bağlılıklarının artırılması,
- Oylama davranışı bakımından kararsız olan seçmenlerin kararlı hale dönüştürülmesi, şeklinde ifade edilebilir.

Siyasete karşı ilgisiz olan seçmenlerin kampanya gibi faaliyetlerle yatkın olduğu partiye oy vermesinde etkili olunabilmektedir. Aynı zamanda seçmenlerin partiye bağlılıklarının artırılması seçmen davranışlarında etkili sosyal bir faktördür. Kendilerini belirli bir sosyal gruba ait gören seçmenler fikir liderlerinin etkisinde kalıyor. Bu aidiyet hissi ile seçmenlerin partiye olan bağlılıkları artabilmektedir. Ayrıca oylama davranışı bakımından kararsız olan bireyler sosyal çevrelerinden önemli ölçüde etkilenebilmektedirler. Bu durumda sosyal yaklaşıma göre bireylerin oylama davranışında bulunurken bireysel bir davranış değil sosyal bir davranış sergilediği söylenebilir (Antunes, 2010:147-149).

Bu ekolde oylama davranışı seçmenin siyasi düşüncesi olarak ele alınmış ve sosyal özelliklerin siyasi tercihleri belirleyen ve şekillendiren önemli bir etken olduğunun altı çizilmiştir. Bu ekolde ayrıca, bireyler sosyal bir varlık olarak kabul edilmiş ve bireylerin siyasal düşüncelerinin sosyal özelliklerinden bağımsız olarak ele alınamayacağı ifade edilmiştir (Visser, 1998:20-26).

Seçmen tercihine dayalı sosyolojik yaklaşım, bireysellikten uzak ve bireyselliğin aksine grup davranışlarının seçmen tercihlerine olan etkisi üzerinde durmuştur. Seçmenlerin tercihinde sosyal çevre, ait hissedilen veya ait olunan grup, çalışma ortamı gibi birçok sosyal faktör etkili olmaktadır. Özetle bu yaklaşımın konusunun grup temelli olduğu söylenebilir (Özkan, 2007:86).

Yukarıda genel özellikleri verilen sosyolojik yaklaşımda, seçmenlerin parti tercihleri sanki dini bir aidiyet ve vazgeçilmez alışkanlıklar olarak tanımlanmakta ve seçmenlerin her bir seçimde kullandığı oy da bu değişmez kimliğin teyit edilmesi şeklinde ele alınmaktadır (Norris, 1998, Akt. Akgün, 2000:77).

2.2. Psikolojik Yaklaşım

Michigan Üniversitesi Ulusal Seçim Araştırmaları Merkezi tarafından yayınlanan ve alanında bireyler üzerine odaklanmış ilk bilimsel çalışma olma niteliğine sahip olan *Amerikan Seçmeni* isimli eser ile siyaset sosyolojisi sosyo-psikolojik yaklaşım ile tanışmıştır (Campbell vd., 1960 Akt. Gökçe, Akgün ve Karaçor, 2002:8).

Sosyo-psikolojik yaklaşım seçmen tercihlerinde, bireylerin çocukluk dönemlerinden başlayan siyasal sosyalleşme sürecinin önemli oranda etkili olduğu varsayımı ile hareket etmektedir. Bu yaklaşıma göre, siyasal sosyalleşme süreci neticesinde kazanılan siyasal tutumlar ve ideolojik yönelimler seçmen davranışına yön vermektedir (Beren, 2013:195).

Michigan ekolü, seçmenlerin sosyal bir varlık olduğuna dikkat çeken Columbia Okulunun aksine, birey olarak seçmen fikrini vurgulamıştır. Michigan Okulu mensuplarına göre, çoğu seçmenin bir partiye yönelik olarak geçmiş algılarına göre şekillenen fikirleri bulunmaktadır ve bu fikirler oy tercihini etkileyebilmektedir (Gümüş, 2009:26).

Bu yaklaşımın temelini *partizanlık* kavramı özetlemektedir. Partizanlık, siyasi partilerin kendi programlarını anlatmalarına ve diğer bazı faaliyetlere gerek olmaksızın bireylerin kendilerini bir partiye taraftar olarak görmeleri şeklinde ele alınabilir (Antunes, 2010:153-155). Bu bakış açısı, kişilerin herhangi bir partiye karşı psikolojik bağlılık duymasını temel almaktadır (Kalender, 2000:57). “Psikolojik sevgi bağı” olarak belirtilen bu bağın oluşumunun çocukluk yıllarına kadar uzandığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan parti kimliği şeklinde somut olarak ifade edilen bu bağlılığın, adeta dinsel bir bağlılığı andırdığı da ileri sürülmektedir (Çinko, 2006: 110).

Psikolojik yaklaşımda, adayların imajlarının da karar verme sürecinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Adayın imajı, sosyal değer değişkeniyle çok yakından ilişkilidir ve adayların siyasal parti üyeliğinde etkili bir faktördür. Örneğin, Clinton’un başarılı kampanyasının büyük bir kısmında bir aday olarak Clinton’un kendisinin pozitif bir insan olması önemli bir etken olduğu ifade edilmiştir (Newman, 1994:72; Akt. Güllüpunar, Diker ve Aslan, 2013:8).

Partiyle özdeşleşme modeli olarak da anılan seçmen davranışına psikolojik yaklaşım, seçmenin bir partiye duyduğu sevgi ve bağlılığı ifade etmektedir. Bu bağlılık bir taraftarın futbol takımı tutması gibi de

değerlendirilmektedir. Bireyin partisiyle özdeşleşmesi için herhangi hukuki bir bağının bulunması da şart değildir (Özkan, 2007:88).

Temel varsayımları bu şekilde gösterilen psikolojik model, gruplar yerine bireyler üzerinde odaklanmış ve seçmenlerin küçük yaşlarda ailelerinin ve çevrelerinin etkisi altında gerçekleşen siyasal sosyalleşme sürecinde kazandığı siyasal tutumlar ve ideolojik yönelimlerin ileriki yaşlarda onların parti tercihi üzerinde son derece etkili olduğunu vurgulamıştır (Akgün, 2000:78). Başka bir ifadeyle, kişinin küçük yaşlarda maruz kaldığı siyasal etkinin onun ilerleyen dönemlerdeki siyasal tercihlerinde psikolojik bir faktör olarak ortaya çıkmakta olduğunu altı çizilmiştir (Güllüpunar, Diker ve Aslan, 2013:8).

2.3. Ekonomik Yaklaşım

Seçmen davranışlarını ekonomik faktörler açısından inceleyen ekonomik yaklaşım, Rasyonel seçmen hipotezine dayanmaktadır. Bu hipoteze göre; seçmenlerin kararlarında etken olan temel faktör, devletten sağlanan faydadır. Seçmenler seçim sürecinde, kendilerine en fazla gelir sağlayacak veya kendilerini en az zarara uğratacak siyasal partiye oy verirler. Bu bağlamda, vergi yükü ile seçmen davranışları arasında organik bir ilişkinin olduğu iddia edilebilir. Zira, devletle vatandaş arasındaki ekonomik ilişkinin en temel iki değişkeni, kamusal hizmetler ve vergilerdir. Vergi bireyler için gelir kaybına neden olan, harcanabilecek geliri ve tasarrufları azaltan bir maliyet unsurudur ve rasyonel bireyin seçim tercihinin, maruz kalacağı vergi yükünden etkilenmesi muhtemeldir (Demir, 2013:38).

Seçmen davranışına ekonomik olarak yaklaşanların temel varsayımı; kişinin kendi çıkarlarını iyi bildiği, çıkarlara en iyi şekilde hizmet edecek bir adayı veya partiyi değerlendirdiği ve bunun sonucunda en uygun adaya veya partiye oy kullandığıdır (Kalender, 2000:61).

Ekonomik yaklaşım, “geçmişe dönük oy verme” yaklaşımı olarak da bilinmektedir. Bu anlayışa göre; seçmen iktidardaki partinin genel faaliyetlerini izler ve kendi ekonomik durumunu göz önünde bulundurur. Bireyler politikaların işleyişinden çok sonuçlarına odaklanmaktadır. Seçmenler oy verdikleri partilerden beklediği faydayı sağlayamadığı takdirde diğer seçimlerde başka partileri tercih edebilecektir (Gökçe, Akgün ve Karaçor, 2002:9).

Ekonomik tercih yaklaşımı, kişinin hatır için herhangi bir partiye oy kullanmasının söz konusu olmaması, seçmenin politik amaçlarının üzerine odaklanarak sosyal çevreyi fazlaca dikkate almaması ve seçmenin kullanacağı oy ile ilgili daha çok politik bilgilere sahip olmak istemesi gibi özellikleri bakımından partiyle özdeşleşme (sosyo-psikolojik) modelinden ayrılmaktadır (Harrop ve Miller, 1987:145; Akt. Doğan ve Göker, 2010:162).

Ekonomik yaklaşıma göre, seçmenler çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Çoğu kamu maliye teorisyeni ve ekonomist dolaylı olarak bir hükümetin işlevinin sosyal refah seviyesini en yükseğe taşımak olduğunu varsaymıştır. Bir demokraside siyasi partiler politikalarını kesinlikle oy toplamak için hazırlamışlardır. Bir demokraside hükümet oylarını alabileceği en üst noktaya taşımak için hareket etmektedir. Seçmenin kararı hükümetteki partinin uygulamalarından parti iktidarı süresince elde ettiği kazanç yararının kıyaslanmasıyla oluşur. Mevcut iktidarı karşıt partinin iktidarda olma durumlarıyla kıyaslama yapılmaktadır. Seçmen gelecekteki hükümeti seçerken her bir partinin geçmiş performanslarını onların muhtemel davranış değişikliklerini hesaba katarak yani düşünerek analizini şekillendirmekte ve hangi partiye oy vereceğini belirlemektedir. Bilinçlendirilmiş seçmenler kararlarını verirken başkalarının tercihlerinden etkilenmez. Her bir seçmen kendisine en çok neyin fayda sağlayacağını, hükümetin ne yaptığını ve diğer partilerin eğer iktidarda olsalardı ne yapıyor olabileceklerini bilmektedir. Eğer seçmen bilgili olursa hangi partiden ne fayda sağlayacağını da bilmekte ve buna göre hareket etmekte olduğu ifade edilebilir (Downs, 1957:135-139).

Temsili demokrasilerde karar alma süreçlerine ilişkin çalışmalarda genellikle Downs (1957)'un öne sürdüğü model temel alınmış, rasyonel ve kendi çıkarını kollayan politikacı, seçmen ve bürokratların olduğu bir sistemde temsili demokrasilerin kamu harcamalarının artışına, etkisizliğe, israfa ve istikrarsızlığa nasıl yol açtığı gösterilmiştir (Kayıran, 2013:175).

Kamu tercihi teorisyenlerinden Antony Downs “Ekonomik Siyaset Kuramı” adlı eserinde fayda-maliyet esasına göre bencil-rasyonel bireylerin düşünceleri çerçevesinde siyasal davranışları incelemiştir. Downs demokrasi incelemelerinin merkezine parti rekabetini, seçimler ve seçmenlerin öncelikleri ile ilişkilerini yerleştirmiş, rekabet eden partilerin siyasetini de buna eklemiştir. Downs, siyasal aktörlerin kamu yararına yönelik hareket ettiği düşüncesine karşı çıkmıştır. Siyasal olanın analizinde de mümkün merteye kişisel çıkarlara göre hareket edildiğini belirtmiştir. Downs seçmenlerin karar alternatifleri arasındaki dengeyi sağlaması, seçime katılan

adayların ve partilerin farklılaşma beklentisine dayanmaktadır. Partilerin farklılaşması beklentisi, seçmenin A partisi zaferinden ve B partisinin zaferinden beklediği faydalar arasındaki farklılık olarak tanımlanır. Seçmen, B partisine oranla A'dan daha fazla yarar sağladığında oyunu A ya verir; A'ya oranla B'den daha fazla beklentisi varsa oyunu B için kullanır. Eğer seçmenlerin partiden sağlayacağı bir yarar yoksa seçmenler seçimlere ve partilere ilgisizleşecektir. Başka bir ifadeyle faydalarında bir değişme yaşanmıyorsa seçime katılmayacağı söylenebilir (Schmidt, 2001:137-140; Akt. Akcagündüz, 2010:31-32).

Seçmenler ve politikacılar her şeyden önce kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeyi tercih edecektir. Politikacılar oylarını en yüksek düzeye çıkarmak için politikalar izlerken aynı zamanda seçmenler de kişisel çıkarları doğrultusunda hareket edecektir. Downs (1957), seçmenler ile politikacılar arasındaki ilişkiyi daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Downs'a göre; seçmenler ödediği vergiyeye kıyasla elde edecekleri faydayı, politikacılar ise elde edebileceği oy sayısını maksimize etmeye çalışır. Bu nedenle seçmenler çıkarlarını en iyi şekilde sağlayacak olan adaylara oylarını verirken; politikacılar da seçmenlerin fayda maksimizasyonunu gerçekleştirecek harcama programlarını hazırlar. Yani piyasa karar alma mekanizmasında önemli bir unsur olan "kar" elde etme motifinin yerini siyasal karar alma mekanizmasında "oy" sayısını artırma motifi almaktadır (Şener, 1998:158).

Downs'a (1957), göre seçmenler oy kullanırken şu şekilde davranırlar (Şener, 1998:158-159):

- Seçmen baştaki parti ile muhalefetteki partilerden hangisinin, devletten beklediği gelir akımını maksimize edeceğini göz önünde bulundurarak oyunu kullanır.
- Hükümeti kurmak için rekabet eden partilerin sayısı iki ise bunlardan tercih ettiğine oyunu verecektir. Eğer ikiden fazla siyasi parti rekabet ediyorsa diğer seçmenlerin tercihlerini de göz önünde bulundurarak; ya partisinin kazanma şansı varsa partisine ya da hiç kazanma şansı yoksa tutmadığı partinin kazanmasını önleyecek olan başka bir partiye oy verecektir.
- Eğer seçmen ileriye dönük bir kimse ise, partisinin gelecek seçimde kazanma şansını arttırmak için şimdiki seçimde kazanma şansı olamasa bile, tutmakta olduğu partiye oyunu verecektir.
- Eğer seçmen parti programlarının benzerliği nedeniyle kendi tercihleriyle uyuşan herhangi bir partiyi seçemezse bu durumda; ya oyunu kullanmaktan vazgeçer ya da programları birbirine benzeyen partilerin geçmişteki performanslarını değerlendirerek ona göre bu partilerden birisine oyunu verir veyahut çekimser kalabilir.

Rasyonel tercih yaklaşımında seçmenler yalnızca geleceği değil geçmişini sağduyu ile değerlendirerek oyunu kullanmaktadırlar. Seçmenler, özellikle iktidar partilerinin geçmişte yaptıkları icraatlarının genel bir değerlendirmesini yapmakta, bu icraatlardan kendisinin ne kadar yararlandığını tartarak ona göre bir karar vermektedir. Seçmen vaatlerle ilgilenmemekte, sonuçlara bakmaktadır. İktidar partisinin ya da partilerinin seçim zamanında yaptıkları propaganda ve diğer seçim faaliyetlerini de bu gözle değerlendiren seçmenler, eğer iktidarda iken yapılan icraatlardan memnun değillerse seçim dönemindeki ikna çalışmalarından etkilenmemektedirler (Özkan, 2007:91). Aynı zamanda seçmenlerin faydasına yönelik faaliyetler yürütmediği taktirde hangi parti hükümette olursa olsun seçmen açısından bir önemi yoktur denilebilir. Downs'ın (1957) yaklaşımında hangi partinin hükümette olduğunun, seçmenin fayda seviyesini etkilemediği müddetçe bir önemi yoktur. Downs seçmenin parti tercihini etkileyen parti politikalarını "temel ve pozisyon" olarak ikiye ayırır. Örneğin özelleştirme konusunda iki partinin farklı tercihi olabileceğinden farklı 'pozisyon' alabilecektir. Ancak işsizliğin azaltılması gibi bir konuda partilerin farklı tercihi olmayacağından bu gibi konular 'temel' konu kabul edilir. Nelerin "temel" nelerin "pozisyon" konular olduğu zamana göre ve ülkeden ülkeye değişebilir. Ancak bu konuda yapılan ampirik çalışmalar hükümetlerin ekonomik başarılarını ödüllendirme ve başarısızlıklarını cezalandırmanın seçmen davranışlarında 'temel' bir belirleyici olduğunu gösterdiği düşünülebilir (Borooah, 1993; Akt. Saruç ve Sağbaş, 2003).

3. AMPİRİK LİTERATÜR

Seçmenlerin siyasal davranışları ve tercihleri ile ilgili olarak Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde Türk seçmen davranışını açıklamaya yönelik analitik araştırmaların oldukça sınırlı olduğu; siyasi partilere yönelik yapılan bilimsel araştırmaların ise oldukça yoğun olduğu ifade edilmektedir (Beren, 2013:196). Ancak son dönemde yapılan araştırmalarda seçmen davranışlarını ele alan ve farklı yönleriyle inceleyen

çalışmalar ağırlık kazanmaya başlamıştır. Çalışmanın bu kısmında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler, ağırlıklı olarak da ekonomik faktörler ve bu bağlamda vergisel faktörler, üzerine yapılmış bazı çalışmalara ve bulgulara yer verilmiştir.

Demir (2013), seçmen tercihlerinin oluşumunda vergilerin rolünü ele almıştır. Türkiye genelinde yapılan anket çalışmasından elde edilen verilere göre, vergi mükelleflerinin yaklaşık %33'ü vergi yüklerini azaltacak siyasi partilere oy vereceğini belirtmiştir. Aynı zamanda gelir düzeyi, vergi yükü ve vergi ahlakı gibi faktörlerin de seçmen tercihleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öz ve Güler (2015) tarafından yapılan çalışmada vergi, demokrasi, seçmen ve siyasi parti ilişkileri incelenmiştir. Çalışmada siyasi partilerin programlarında geçen vergi kavramına ilişkin ifadeler değerlendirilmiş ve siyasi partilerin vergilere dönük vaatlerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, seçmenlerin bu vaatleri kendi çıkarları doğrultusunda ele alarak oy kullandığı ve bu bakımdan kendisi, ailesi ve çevresi için oy verdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Baltacı ve Eke (2012), siyasal propaganda araçlarının seçmenler üzerindeki etkisini ve bu konudaki seçmen algısını ölçme amacı doğrultusunda Isparta şehir merkezindeki seçmenlere anket uygulamıştır. Edinilen bulgulara göre, seçmenlerin siyasal propaganda araçlarının kendi üzerlerindeki etkisi konusunda olumsuz bir algıya sahip olduğu görülmüştür. Çalışmada ayrıca, seçmenlerin önemli bir çoğunluğunun siyasal propaganda araçlarının kendileri üzerinde etkili olmadığını ifade etmiştir.

Çakır ve Biçer (2015) yaptığı çalışmada, seçmenlerin oy kullanma davranışlarının ortaya konmasını amaçlamıştır. 905 kişi ile yapılan anket çalışmasının bulgularına göre, seçmen tercihinde etkili olan en önemli unsurların başında adayın proje ve vaatleri ile liderlik unsuru gelmektedir. Çalışmada ayrıca seçmenlerin çoğunun rasyonel oy verme eğiliminde olduğu ve bağlamda konuya oy verme yaklaşımının geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Beren (2013) seçmenlerin siyasi tercihlerini şekillendiren faktörleri incelemiştir. Çalışmada seçmen tercihlerini etkileyen faktörler arasında seçim güvenliğinin bulunup bulunmadığı da ele alınmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre demografik, ideolojik, kültürel ve feodal faktörlerin seçmen tercihlerinde etkili olduğu belirlenmiş ve aynı zamanda seçmen tercihini etkileyen faktörler arasında seçim güvenliğinin önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uslu (2009) tarafından Türkiye'ye ilişkin olarak yapılan çalışmada, 2007 seçimlerindeki seçmen davranışları incelenmiştir. Çalışmada, medya üzerinden yürütülen seçim kampanyalarının seçmen tercihlerinin belirlenmesindeki rolü ile siyasi reklamlar ve oy verme davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Seçmenlerin siyasi reklamlardan düşük düzeyde etkilendiği ve seçmen tercihlerini belirlerken kampanyaların önemli bir yer tutmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kampanya faaliyetlerinin seçmen tercihi üzerindeki düşük etkisi, kampanyaların uzun vadeli ve sürekli olmasıyla artırılabilirliği belirtilmiştir.

Sağbaş ve Saruç (2003), yaptıkları çalışmada diğer şeyler sabit varsayımı altında, vergi politikalarının seçmenlerin parti tercihleri üzerinde bir etkisi olup olmadığını araştırmış ve vergi politikalarının parti tercihi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada seçimlerde oy kullanan ve vergi mükellefi olan 411 kişi ile görüşülerek vergi konusunun seçmenin parti tercihi üzerinde etkili olup olmadığını veya vergi konusunun seçimlerde dikkate alınıp alınmadığını test etmek için "Oy verdiğim parti vergileri arttıracakını söylerse, yine de aynı partiye oy verirdim" ve "Sevmediğim bir parti vergileri azaltacağını söylerse, bu partiye oyumu veririm" ifadelerine katılım düzeyleri araştırılmıştır. Ankete katılanların %48'i oy verdiğim parti vergileri arttıracakını söylerse, yine de aynı partiye oy verirdim ifadesini benimsemiştir, %40'ı ise bu ifadeye katılmamıştır. İkinci ifadeye verilen yanıtlar da benzer sonucu daha da güçlü bir şekilde teyit etmiştir. Ankete katılanların %58'i sevmediğim bir parti vergileri azaltacağını söylerse, bu partiye oyumu veririm ifadesine katılmadığını bildirmiş, %19'u ise bu ifadeye katılmıştır. Bu bulgular, çalışmanın hipotezini desteklemiş ve vergilerin parti tercihi üzerinde etkili bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ercins (2007) çalışmasında ekonomik ve ekonomik olmayan değişkenler yardımıyla Türk seçmen profilini değerlendirmiştir. Seçmenin kendi ekonomik durumunu göz önünde bulundurmadan ziyade ulusal ekonominin durumunu göz önünde bulundurarak oy verdiği; aynı zamanda seçmenin oy verirken geleceği göz önünde bulundurmadan çok geçmişteki ekonomik durumu değerlendirdiği ifade edilmiştir. Bununla beraber seçmen davranışlarının şekillenmesinde işsizlik oranı, enflasyon ve kişi başına düşen gelir miktarı gibi değişkenlerin önemli yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akgün (2000) tarafından Türkiye'deki seçmen tercihinin neye göre şekillendiğini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, Türk seçmenin parti tercihinin siyasi, ideolojik ve kültürel değerlerin etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca, Türk seçmenin kendi faydası doğrultusunda hareket ettiği ve ülkedeki ekonomik gidişatın seçmenin parti tercihinin etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kapusızoğlu (2011) tarafından, 2001 yılında Türkiye'de yaşanan ekonomik krizin seçmenlerin oy verme davranışı üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışmada, hükümetin ekonomik performansının seçmen tercihi üzerindeki etkisinin özellikle kriz dönemlerinde ortaya çıktığı ve ekonomik krizlerin seçmen tercihinin etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Güllüpnar, Diker ve Aslan (2013), oy verme yaklaşımlarının seçmenlerin sandıkta oy verme davranışlarını nasıl etkilediğini anlamak amacıyla Gümüşhane ilini incelemiştir. 2011 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinin incelendiği çalışmada, rasyonel eğilimli seçmenlerin diğer seçmenlere göre daha yüksek oranlarda aday merkezli oy kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca, seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen en önemli faktör olarak ülke menfaatleri gösterilmekle birlikte, seçmenlerin parti bağlılığının rasyonel tercihlere göre şekillendiği bulgusuna ulaşılmıştır.

4. AMPİRİK ANALİZ

Bu bölümde alan araştırması, araştırmanın amacı ve gerekliliği, evren-örneklem, katılımcıların seçimi, verilerin toplanması ve verilerin analizine dair bilgilere yer verilmektedir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışma, seçmenlerin vergilere yönelik algılarını oy verme davranışına yansıtıp yansıtmadığını; seçmenler tarafından vergilerin ne derece önemsendiğini ve vergilerin siyasi tercihler üzerinde etkisi olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Seçmenlerin vergiler konusundaki duyarlılığının incelendiği bu çalışmada, "Seçmenlerin siyasi tercihinin şekillenmesinde siyasi partilerin vergilere yönelik politikaları etkilidir" hipotezi test edilmektedir.

Yukarıda ifade edilen hipotezi test etmek amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen araştırma konusu kapsamında geniş bir yazın taraması yapılarak kullanılacak değişkenleri en iyi bir biçimde ortaya koyacak ölçekler tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket formunun, sayı, tasarım ve uygulama yönüyle genel kabul gören kurallara ve formata uygun olmasına özen gösterilmiştir.

Çalışma bazı varsayımlara dayanmaktadır. Şöyle ki; veri toplama aracı olarak oluşturulan ankette yararlanılan ölçeklerin, ölçülmek istenen değişkenleri ölçebildiği kabul edilmektedir ve araştırma kapsamına alınan seçmenlerin kendilerine verilen ölçeği gerçek durumlarını yansıtacak şekilde doldurarak ilettikleri öngörülmektedir.

Seçmen tercihlerini etkileyen faktörlere dayalı olarak yapılan bu çalışma, Sakarya ilinde ikamet eden seçmenlerle sınırlıdır. Araştırma sonucunun tüm seçmenlere genellenebilmesi ancak bulguların benzer türdeki araştırmalarca desteklenebilmesi oranında mümkün olacaktır. Araştırma, seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğinin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır ve araştırma sonucunun araştırmacı, katılımcı veya uygulama ortamlarından kaynaklanan kontrol dışı faktörlerden düşük düzeyde de olsa etkilenebileceği kabul edilmektedir.

Araştırmanın ana kümesini Sakarya İlindeki kayıtlı seçmenler oluşturmaktadır. Yüksek Seçim Kurulunun web sitesinden alınan verilere göre 2014 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimleri Sakarya İli Seçmen Sayısı 653.487 'dir. Bu kayıtlı seçmeni kapsayan evren için % 95 güven aralığında, $\pm$ % 5 örnekleme hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü 384 olarak hesaplanmıştır. Yapılan bu çalışmada ise tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 445 seçmen, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

4.2. Ampirik Bulgular

Bu kısımda öncelikle demografik bulgulara yer verilecek sonrasında ise temel istatistikler ile tek örnek t testi ve varyans analizi sonuçları ele alınacaktır.

4.2.1. Demografik Bulgular

Seçmen tercihlerindeki demografik bilgiler cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve gelir kaynağı değişkenleri çerçevesinde incelenmiştir. Bu bağlamda söz konusu değişkenlere ilişkin bulgular, Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Seçmen Tercihlerinin Demografik Profili

Değişken	Grup	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	183	41,1
	Erkek	262	58,9
Yaş	19-25	75	16,9
	26-35	175	39,3
	36-45	122	27,4
	46-55	42	9,4
	56+	31	7,0
Eğitim Düzeyi	Okuryazar-İlkokul	76	17,1
	Ortaokul	52	11,7
	Lise	160	36,0
	Önlisans	37	8,3
	Lisans ve üstü	120	27,0
Gelir Düzeyi	0-1000	123	27,6
	1001-2000	153	34,4
	2001-3000	114	25,6
	3001+	55	12,4
Gelir Kaynağı	Ticari Kazanç	82	18,4
	Zirai Kazanç	25	5,6
	Ücret-Maaş	287	64,5
	Serbest Meslek	51	11,5

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların % 41,1’inin kadın; % 58,9’unun ise erkek olduğu görülmektedir. Buna göre, örneklem içindeki seçmenlerin daha ziyade erkek olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaş faktörü bakımından dağılımı incelendiğinde ise % 16,9’unun 19-25 yaş; % 39,3’ünün 26-35 yaş; % 27,4’ünün 36-45 yaş; % 9,4’ünün 46-55 yaş; %7’sinin ise 56 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Buna göre örneklem içindeki seçmenlerin en çok 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcı seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun genç ve orta yaş seçmen grubunda olması, bu grubun siyasal katılımlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Demografik bulgular eğitim düzeyi açısından ele alındığında, katılımcıların %17,1’i okuryazar ve ilkököl, %11,7’si ortaokul, %36’sı lise, %8,3’ü önlisans, %27’si lisans ve üstü eğitim almıştır. Katılımcıların önemli bir kısmının eğitim düzeyinin lise olduğu görülmektedir. Bu durum okuduğunu anlama ve değerlendirme açısından olumlu bir durum olarak ele alınmaktadır.

Katılımcıların gelir düzeyi bakımından dağılımı incelendiğinde, %26,6’sının 1000TL ve altı, %34,4’ünün 1001TL-2000TL, %25,6’sının 2001TL-3000TL ve %12,4’ünün ise 3001TL ve üstü aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcı seçmenlerin önemli bir çoğunluğunun gelir düzeyinin 1001-2000 TL düzeyinde olduğu anlaşılmıştır.

Bir diğer demografik değişken olarak gelir kaynağı ele alındığında ise katılımcıların %18,4’ünün ticari kazanç, %5,6’sının zirai kazanç, %64,5’inin ücret-maaş ve %11,5’inin ise serbest meslek kazancı elde ettiği görülmektedir. Ankete katılan seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun gelir kaynağının ücret-maaş olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı seçmenlerin gelir kaynağı içinde en az dilimi ise zirai kazanç oluşturmaktadır. Ücret ve maaşların yoğunlukta olduğu bir örneklemdeki seçmen davranışlarının verginin tahsil şeklinin ağırlıklı olarak stopaj olmasından dolayı beyana dayalı mükellefiyeti olan seçmen davranışlarından farklılaşması beklenir.

4.2.2. Seçmen Tercihi ve Vergi İlişkisi Ölçeğine İlişkin Temel İstatistikler

Sakarya ili sınırları içerisinde yaşayan seçmenlerin seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ile ilgili sorulara verilen yanıtlara ilişkin temel istatistiksel bulgular, aritmetik ortalama ve standart sapma, Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Seçmen Tercih ve Vergi İlişkisi Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

ANKET SORULARI	$\bar{X}$	SS
1. Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partiye olan bağlılığım etkilidir.	2,986	1,402
2. Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin ekonomik başarısı etkilidir.	3,474	1,359
3. Oy verdiğim partiyi tercih etmemde ülkedeki politik gündem etkilidir.	3,662	1,244
4. Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir.	3,761	1,155
5. Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin dini söylemleri etkilidir.	3,116	1,437
6. Oyumu kullanırken kişisel çıkarlarımı göz önünde bulundururum.	2,615	1,445
7. Bir siyasi partinin (eğitim, sağlık, savunma) kamu harcama politikaları oy tercihim olumlu yönde etkiler.	3,966	1,068
8. Bir siyasi partinin kamu harcamalarını yüksek düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler.	3,548	1,217
9. Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler.	3,555	1,215
10. Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler.	3,507	1,179
11. Ödenen vergi ile sunulan kamu hizmeti arasında güçlü bir ilişki olduğunu düşünüyorum.	3,202	1,323
12. Daha fazla kamusal hizmetten faydalanmak için daha fazla vergi ödemeye razı olurum.	2,703	1,310
13. Ödediğim verginin nereye nasıl harcadığımı oy sandığımda sorgularım.	3,737	1,195
14. Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler.	4,033	1,048
15. Adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir vergi reformu oy tercihim olumlu etkiler.	3,910	1,074
16. Bir siyasi partinin uyguladığı ya da vaat ettiği vergi oranları (Gelir, Kurumlar, Katma Değer vs.) oy tercihim olumlu etkiler.	3,510	1,173
17. Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihim olumlu etkiler.	3,033	1,387
18. Kullanmış olduğum oy ile vergi ödeme isteğim arasında bağlantı kurarım.	3,170	1,214
19. Oy verirken siyasi partilerin vergi politikaları hakkında bilgi sahibi olmak isterim.	3,844	1,040
20. Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum.	3,024	1,252
Seçmen Tercih ve Vergi İlişkisi	3,418	0,536

$\bar{X}$ = Ortalama, SS = Standart Sapma

Tablo 2, ortalama değerler üzerinden incelendiğinde, en yüksek ortalamanın 4,033 değeri ile şeffaflığa dayalı değişkene ait olduğu görülmektedir. “Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtların ortalaması büyük ölçüde katılıyorum düzeyinde olup; ödenen vergilerin açık ve net olarak nerede kullanıldığının bilinmesinin seçmenlerin oy tercihinde etkili olduğu söylenebilir. Buna göre; siyasi aktörlerin uyguladığı vergi politikalarının içeriklerini kamu ile paylaşması, şeffaf bir şekilde hesap verilebilirliğin varlığını gözler önüne koyması ve atılacak adımların, alınacak tedbirlerin maddi manevi bireyleri tatmin etmesi seçmenlerin parti tercihi noktasında etkin rol oynadığı ifade edilebilir.

Yüksek ortalama açısından vergi politikalarının şeffaflığına ilişkin değişkeni, kamu harcama politikaları izlemektedir. “Bir siyasi partinin (eğitim, sağlık, savunma) kamu harcama politikaları oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtların ortalaması katılıyorum düzeyinde olup; kamu harcama politikalarının seçmenlerin oy tercihinde etkili olduğu söylenebilir. Seçmenler kamusal mal ve hizmetlere yönelik yapılan harcamaların oy tercihlerinde etkili olabileceğini söylemiştir. Bu açıdan vergilerle finanse edilen kamu harcamalarının topluma geri dönüşü ve bunun olumlu olumsuz etkileri bireylerin siyasi partileri benimsemesi noktasında önemli olduğu söylenebilir. Benzer bir eğilim “Bir siyasi partinin kamu harcamalarını yüksek düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusu açısından da test edilmiştir. Söz konusu soruya verilen yanıtların ortalaması katılıyorum düzeyinde olup; kamu harcamalarının yüksek düzeyde belirlenmesinin seçmenlerin oy tercihinde etkili olduğu ifade edilebilir.

Seçmen tercihi-vergi ilişkisinde bireyler açısından vergilerin adaletli olmasının da önemli olduğunun altı çizilmiştir. Şöyle ki, “Adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir vergi reformu oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtların ortalaması katılıyorum düzeyinde olup; adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir

vergi reformunun seçmenlerin oy tercihinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü adil bir vergi yükü dağılımı olmadığında bireyler vergi ödeme taraftarı olmayacaklardır. Adaletsiz bir ortamda hiçbir birey refahından ödün vermek istemeyecektir. Bu bakımdan bireylerin adil bir vergi yükü dağılımına tabi tutulmaları, onların vergiler konusunda daha hassas davranmalarını ve siyasi tercihlerini de bu doğrultuda şekillendirmelerini sağlayabilir.

Seçmen tercihleri ortalama değerler açısından incelendiğinde, en düşük ortalamanın kişisel çıkar değişkenine ait olduğu görülmektedir. “Oyumu kullanırken kişisel çıkarlarımı göz önünde bulundururum” diyenlerin ortalaması oldukça düşük olup; bu sonuç *ekonomik insan* profiline uygun olmayan bir sonucu ortaya çıkartmıştır. Diğer taraftan “Daha fazla kamusal hizmetten faydalanmak için daha fazla vergi ödemeye razı olurum” sorusuna verilen yanıtların ortalaması katılmıyorum düzeyinde olup; vergi oranlarındaki bir artış eğiliminin seçmen tercihlerine olumsuz yönde yansıtacağı ifade edilebilir.

4.2.3. Gruplar Arası Farklılıklar

Katılımcıların demografik bilgileri ile verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı grup sayısına göre t testi veya Anova testi ile araştırılmış olup, elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

4.2.3.1. Seçmen Tercihinde Cinsiyet Faktörü

Cinsiyet faktörü ile katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı t testi ile incelenmiştir. Yapılan t-testi sonuçlarında ortaya çıkan anlamlı farklar, Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Seçmen Tercih ve Vergi İlişkisi Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi

Sorular	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihimi olumlu etkiler.	Kadın	183	3,20	1,26	443	2,150	0,032*
	Erkek	262	2,91	1,45			

*p<.05 düzeyinde anlamlı fark vardır.

Tablo 3 değerlendirildiğinde, cinsiyet değişkenine göre araştırmaya katılan seçmenlerin “Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihimi olumlu etkiler” sorusuna verdiği yanıtların ortalamaları arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Buna göre vergi aflarının kadın katılımcıların oylarını, erkek katılımcılara oranla daha olumlu etkilediği söylenebilir. Diğer sorulara verilen yanıtlar cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde ise anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu durumda kadın ve erkek seçmenlerin görüşlerinin birbirine benzer olduğu söylenebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise kadın ve erkeklerin siyasi tercihlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı ifade edilebilir.

4.2.3.2. Seçmen Tercihinde Yaş Faktörü

Yaş faktörü ile verilen yanıtlar arasında bir farklılığın bulunup bulunmadığı Anova testi ile analiz edilmiş olup; farklılıkların bulunduğu faktörler, Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Seçmen Tercihinde Yaş Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin ekonomik başarısı etkilidir.	3,742	0,005*	Red	1-3,4,5
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir.	2,449	0,046*	Red	1-2
Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihimi olumlu yönde etkiler	3,509	0,008*	Red	2-4
Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hasılatı ile finanse etmesi oy tercihimi olumlu yönde etkiler	2,719	0,029*	Red	2-4

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin ekonomik başarısı etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; 19-25 yaş aralığındaki katılımcıların puanlarının, 36-45 yaş, 46-55 yaş ve 56 yaş üzerindeki katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. 19-25 yaş aralığındaki katılımcıların oy verirken partinin ekonomik başarısını 36 yaş ve üzerindeki katılımcılara oranla daha az dikkate aldığı söylenebilir. Genç seçmenlerin orta yaş grubuna göre daha tecrübesiz ve meslek hayatının henüz başında veya öğrenci statüsünde yer alması, bu grubun ekonomik açıdan değerlendirmelere daha uzak olmasının bir sebebi olabilir. Şöyle ki bu yaş grubu henüz mesleki bir sorumluluk edinmediğinden ya da aile geçindirme yükümlülüğü olmadığından ekonomik koşulları orta yaş grubuna göre daha geri planda tutabilir.

Seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğinde verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, yaş değişkeni ve ideoloji arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Genç bireylerin sahip olduğu ideoloji zamanla şekillenebilmektedir. Bu nedenle diğer bireylere yani yaş bakımından daha olgun bireylere göre ideoloji açısından daha kesin değiştirilemez düşünceler değil de daha şekillenebilir veya esnek düşüncelere sahip olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda “Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; 19-25 yaş aralığındaki katılımcıların puanlarının, 26-35 yaş aralığındaki katılımcılara oranla düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda 19-25 yaş aralığındaki katılımcıların oy verirken sahip olduğu ideolojiyi, 26-35 yaş aralığındaki katılımcılara oranla daha az dikkate aldığı söylenebilir.

Benzer bir eğilim, yaş değişkeni ve vergi oranı arasında da geçerlidir. “Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; 26-35 yaş aralığındaki katılımcıların puanlarının, 46-55 yaş aralığındaki katılımcılara oranla yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumda, 26-35 yaş aralığındaki katılımcıların, 46-55 yaş aralığındaki katılımcılara oranla vergi oranlarının daha düşük düzeyde olması durumunda oylarının olumlu yönde etkileneceği söylenebilir.

Seçmenlerin yaş değişkenine göre seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğine verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde, yaş değişkeni ve kamu harcaması arasında da anlamlı fark tespit edilmiştir. “Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hasılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; 26-35 yaş aralığındaki katılımcıların puanlarının, 46-55 yaş aralığındaki katılımcılara oranla yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yüksek oranda yapılan kamusal harcamaların finansmanı için düşük düzeyde vergi alınması durumunda, 25-36 yaş aralığındaki katılımcıların oy davranışlarının, 46-55 yaş aralığındaki katılımcılara oranla daha olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

4.2.3.3. Seçmen Tercihinde Gelir Düzeyi Faktörü

Katılımcıların gelir düzeyi ile vermiş oldukları yanıtların ortalamaları arasındaki farklılığa ilişkin bulgular, Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Seçmen Tercihinde Gelir Durumu Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir	5,189	0,002*	Red	1-3
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin dini söylemleri etkilidir	3,009	0,030*	Red	1-4
Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihim olumlu etkiler	2,657	0,048*	Red	1-4
Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum	3,246	0,022*	Red	1-3

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların puanlarının, 2001TL-3000TL aralığındaki katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların parti tercihlerini yaparken sahip olduğu ideolojiyi 2001TL-3000TL aralığındaki katılımcılara oranla daha az önemsedığı söylenebilir.

Seçmen tercihi ve dini söylemler arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, gelir düzeyi değişkeni ve partilerin dini söylemi arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. “Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin dini söylemleri etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların puanlarının, 3001TL ve üstündeki katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların parti tercihinde bulunurken partilerin dini söylemlerini gelir düzeyi 3001TL ve üzerinde olan katılımcılara göre daha çok dikkate aldığı söylenebilir.

Gelir durumu ve vergi afları arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir. “Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtlar gelir düzeyi değişkenine göre

değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların puanlarının, 3001TL ve üstündeki katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bir siyasi partinin çıkarmış ya da vaat etmiş olduğu vergi afları, düşük gelir düzeyindeki seçmenleri yüksek gelir düzeyindeki seçmenlere göre daha fazla etkilediği söylenebilir.

“Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum” sorusuna verilen yanıtlar gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde ise benzer şekilde katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir düzeyi 1000TL altında olan katılımcıların puanlarının, 2001TL-3000TL aralığında olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi 1000TL ve altında olan bireylerin oy verdiği siyasi partilerin iktidarda olması durumunda, gelir düzeyi 2001TL-3000TL aralığında olan bireylere göre vergi ödemeye daha istekli olduğu söylenebilir.

4.2.3.4. Seçmen Tercihinde Eğitim Düzeyi Faktörü

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre verilen yanıtlar arasında anlamlı farklılığın bulunduğu dört faktör söz konusu olup, buna ilişkin bilgi Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Seçmen Tercihinde Eğitim Düzeyi Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin dini söylemleri etkilidir	7,314	0,000*	Red	1-5, 3-5
Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler	2,499	0,042*	Red	2-3
Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihim olumlu etkiler	4,428	0,002*	Red	1-5, 3-5
Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum	4,007	0,003*	Red	1-5, 3-5

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin dini söylemleri etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul olan katılımcıların puanlarının lisans ve üstü katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde eğitim düzeyi lise olan katılımcıların puanlarının lisans ve üstü katılımcılara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul düzeyinde olan katılımcılar; oy verdiği siyasi partiyi tercih ederken partinin dini söylemlerinden eğitim düzeyi lisans ve üstü katılımcılara göre daha fazla etkilendikleri söylenebilir. Ayrıca eğitim düzeyi lise olan katılımcılar oy verdikleri siyasi partiyi tercih ederken partinin dini söylemlerinden, eğitim düzeyi lisans ve üstü katılımcılara göre daha fazla etkilendikleri söylenebilir. Bu durumda bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça siyasi partilerin dini söylemlerinden daha az etkilendiği söylenebilir.

Benzer bir eğilim, eğitim düzeyi değişkeni ve vergi oranı arasındaki ilişkide de bulunmaktadır. “Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; eğitim düzeyi ortaokul olan katılımcıların puanlarının eğitim düzeyi lise olan katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi ortaokul olan katılımcıların siyasi partilerin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi durumunda oy tercihini, eğitimi lise düzeyinde olan katılımcılara göre daha az olumlu etkilediği söylenebilir.

“Bir siyasi partinin çıkarmış olduğu ya da vaat ettiği vergi afları oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtlar eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul olan katılımcıların puanlarının eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, eğitim düzeyi lise olan katılımcıların puanlarının eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul olan katılımcılar siyasi partilerin çıkarmış ya da vaat etmiş oldukları vergi aflarından; eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara göre daha fazla olumlu etkilendiği söylenebilir.

Eğitim düzeyi ile vergi ödeme isteği arasında da anlamlı farklar tespit edilmiştir. “Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum” sorusuna verilen yanıtlar eğitim düzeyi

değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul olan katılımcıların puanlarının eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eğitim düzeyi lise olan katılımcıların puanlarının eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul olan katılımcılar oy verdiği siyasi partilerin iktidarda olması durumunda; eğitim düzeyi lisans ve üstü olan katılımcılara göre vergi ödemeye daha istekli olduğu söylenebilir.

4.2.3.5. Seçmen Tercihinde Gelir Kaynağı Değişkeni Faktörü

Katılımcıların gelir kaynağı değişkenine göre verilen yanıtlar arasında anlamlı farklılığın bulunduğu üç faktör söz konusu olup, buna ilişkin bilgi Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Seçmen Tercihinde Gelir Kaynağı Değişkeni Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin ekonomik başarısı etkilidir	2,818	0,039*	Red	3-4
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler	4,522	0,004*	Red	1-3, 3-4
Adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir vergi reformu oy tercihim olumlu etkiler	13,033	0,000*	Red	1-2, 2-1, 3,4, 3-4

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partinin ekonomik başarısı etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar gelir kaynağı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcıların puanlarının gelir kaynağı serbest meslek olan katılımcılara oranla oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Böyle bir durumda gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcıların oy kullanırken partilerin ekonomik başarılarını, serbest meslek erbabı seçmenlere nazaran daha çok göz önünde bulundurdıkları söylenebilir.

Gelir kaynağı değişkeni ve vergilerin saydamlığı arasında da anlamlı farklar bulunmuştur. “Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtlar gelir kaynağı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir kaynağı ticari kazanç olan katılımcıların puanlarının gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcılara oranla oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda gelir kaynağı ticari kazanç olan katılımcıların ödediği vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesini gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcılara nazaran daha az önemseydiği ve oy kullanırken daha az göz önünde bulundurduğu söylenebilir. Ayrıca gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcıların puanlarının gelir kaynağı serbest meslek olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumda, gelir kaynağı ücret-maaş olan katılımcıların ödediği vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesini gelir kaynağı serbest meslek olan katılımcılara nazaran daha çok önemseyeceği ve oy kullanırken daha fazla göz önünde bulundurduğu söylenebilir.

Gelir kaynağı değişkeni ile vergi yükü arasında da anlamlı farklar söz konusudur. “Adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir vergi reformu oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtlar gelir kaynağı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; gelir kaynağı ticari kazanç olan katılımcıların puanlarının gelir kaynağı zirai kazanç olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumda gelir kaynağı ticari kazanç olan katılımcılar adil vergi yükü dağılımını sağlayacak bir vergi reformunu gelir kaynağı zirai kazanç olan katılımcılara nazaran daha çok önemseyeceği ve oy kullanırken daha fazla göz önünde bulunduracağı söylenebilir.

4.2.3.6. Seçmen Tercihinde Oy Kararı Değişkeni Faktörü

Sakarya ili sınırları içerisinde yaşayan seçmenlerin oy kararı değişkenine göre seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğine verdikleri yanıtların değerlendirilmesine ilişkin varyans analizi sonuçlarında ortaya çıkan anlamlı farklar, Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Seçmen Tercihinde Oy Kararı Değişkeni Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partiye olan bağlılığım etkilidir	3,990	0,003*	Red	1-2
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir	8,468	0,000*	Red	1,2,3-4 1-2,5
Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler	2,848	0,024*	Red	1,3-5
Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler	2,510	0,041*	Red	1-5
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler	3,629	0,006*	Red	1,2,3-5
Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum	5,178	0,000*	Red	1-5

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partiye olan bağlılığım etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcıların puanlarının adaylar belirlendikten sonra diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç seçmen davranışlarının farklı politikalarından çok etkilenmediğinin ve kararlı bir tutum sergilemediğinin bir göstergesi olarak ele alınabilir.

Benzer şekilde, oy kararı değişkeni ve seçmenlerin ideolojisi arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. “Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden bellidir, adaylar belirlendikten sonra ve seçim kampanyalarını takip ettikten sonra diyen katılımcıların puanlarının seçimlerden birkaç gün önce diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcıların puanlarının adaylar belirlendikten sonra ve sandık başında diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcılar, adaylar belirlendikten sonra oy kararımı veririm diyen katılımcılar ve seçim kampanyalarını takip ettikten sonra oy kararımı veririm diyen katılımcılar; oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir sorusuna seçimlerden birkaç gün önce oy kararımı veririm diyen katılımcılara oranla daha fazla katıldıkları söylenebilir. Ayrıca, oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcılar, oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir sorusuna adaylar belirlendikten sonra ve sandık başında oy kararımı veririm diyen katılımcılara nazaran daha fazla katıldıkları söylenebilir. Bu sonuç seçmen davranışlarında ideolojinin önemli olduğunu göstermiştir.

Seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğinde verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, oy kararı değişkeni ve vergi oranı arasında katılımcıların görüşlerine yönelik anlamlı farklar tespit edilmiştir. “Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark görülmüştür. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden bellidir ve seçim kampanyalarını takip ettikten sonra diyen katılımcıların puanlarının; sandık başında diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Oy vereceğim parti önceden bellidir diyen katılımcılar ve seçim kampanyalarını takip ettikten sonra oy kararımı veririm diyen katılımcılar; bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler sorusuna oy kararımı sandık başında veririm diyen katılımcılara oranla daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Oy kararı değişkeni ile kamu harcamaları arasında da anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. “Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcıların puanlarının sandık başında diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcılar, bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler sorusuna oy kararımı sandık başında veren katılımcılara göre daha fazla katıldıkları söylenebilir.

“Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde ise katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden

bellidir, adaylar belirlendikten sonra ve seçim kampanyalarını takip ettikten sonra diyen katılımcıların puanlarının sandık başında diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcıların, adaylar belirlendikten sonra oy kararımı veririm diyen katılımcılar ile seçim kampanyalarını takip ettikten sonra oy kararımı veririm diyen katılımcıların, ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi oy tercihim olumlu etkiler sorusuna sandık başında oy kararımı veren katılımcılara göre daha fazla katıldığı söylenebilir.

Oy kararı değişkeni ile siyasi partinin iktidarda olması arasındaki ilişkide de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. “Oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum” sorusuna verilen yanıtlar oy kararı değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcıların puanlarının sandık başında diyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Oy vereceğim parti çok önceden bellidir diyen katılımcılar, oy verdiğim siyasi partinin iktidarda olması durumunda vergi ödemeye daha istekli olurum sorusuna sandık başında oy kararımı veren katılımcılara oranla daha fazla katıldıkları söylenebilir.

4.2.3.7. Seçmen Tercihinde Siyasete İlgili Değişkeni Faktörü

Sakarya ili sınırları içerisinde yaşayan seçmenlerin siyasete ilgi değişkenine göre seçmen tercihi ve vergi ilişkisi ölçeğine verdiği yanıtların değerlendirilmesine ilişkin varyans analizi sonuçlarında ortaya çıkan anlamlı farklar, Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Seçmen Tercihinde Siyasete İlgili Değişkeni Faktörü

Sorular	F	P	Karar	Anlamlı Fark (Tukey)
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partiye olan bağlılığım etkilidir	4,216	0,002*	Red	1,2,3-5
Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir	3,424	0,009*	Red	1,2-5
Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler	2,464	0,045*	Red	1-3
Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler	3,923	0,004*	Red	1-3

“Oy verdiğim partiyi tercih etmemde partiye olan bağlılığım etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar siyasete ilgi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; siyasetle ilgilenmiyorum, sadece oy kullanırım ve alt düzeyde siyasete katılım diyen katılımcıların puanlarının üst düzeyde siyasete katılım diyen katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Benzer bir eğilim, siyasete ilgi değişkeni ve ideoloji arasında da geçerlidir. “Oy verdiğim partiyi tercih etmemde sahip olduğum ideoloji etkilidir” sorusuna verilen yanıtlar siyasete ilgi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; siyasetle ilgilenmiyorum ve sadece oy kullanırım diyen katılımcıların puanlarının üst düzeyde siyasete katılım diyen katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Siyasete ilgi değişkeni ve vergi oranları ilişkisinde de anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. “Bir siyasi partinin vergi oranlarını düşük düzeyde belirlemesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar siyasete ilgi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; siyasetle ilgilenmiyorum diyen katılımcıların puanlarının alt düzeyde siyasete katılım diyen katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda siyasetle ilgilenmeyen seçmen kitlesinin aynı zamanda siyasilerin sunduğu vergi politikalarını siyasetle alt düzeyde de olsa ilgilenen seçmen kitlesine nazaran daha az dikkate aldığı görülmektedir.

Son olarak siyasete ilgi değişkeni ile kamu harcamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında da diğer değişkenlerle benzeşen ölçüde anlamlı farklar tespit edilmiştir. “Bir siyasi partinin yüksek düzeyde kamu harcamasını düşük düzeyde vergi hâsılatı ile finanse etmesi oy tercihim olumlu yönde etkiler” sorusuna verilen yanıtlar siyasete ilgi değişkenine göre değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın kaynağı Tukey testi ile incelendiğinde; siyasetle ilgilenmiyorum diyen katılımcıların puanlarının alt düzeyde siyasete katılım diyen katılımcılara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Siyasetle ilgilenmeyen seçmenin siyasi partilerin sunmuş olduğu politikalarına karşı da diğer seçmenlere göre daha ilgisiz olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Seçmen, siyasi sistem üzerinde etkili olan ve siyasi partilerin kararlarını oylama davranışı sayesinde onaylama ya da sorgulama hakkına sahip olan bireylerdir. Seçmenler, siyasi partilerin ya da hükümetin faaliyetlerini değerlendirip oy vererek görüşünü dile getirebilmekte ve bu bakımdan siyasi kararların şekillenmesinde etkili olabilmektedir.

Seçmenler siyasi tercihlerini belirlerken sosyodemografik, psikolojik ve ekonomik faktörler gibi bazı değişkenlerden etkilenebilir. Seçmenlerin siyasi tercihinde etkili olan ekonomik faktörlerin başında ise vergiler gelmektedir. Vergiler bireylerin harcanabilir gelirlerini etkilemekte olup; hem tüketim hem de yatırım kararlarını değiştirebilmektedir. Seçmenlerin siyasi tercihlerini belirleme noktasında vergilerin ne derece öneme sahip olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda da ağırlıklı olarak “Seçmenlerin siyasi tercihinin şekillenmesinde siyasi partilerin vergilere yönelik politikaları etkilidir” hipotezi test edilmiş ve elde edilen bulgular dahilinde vergilerin siyasi tercihler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Siyasiler seçmenlerin tercihlerinde etkili olabilecek politikaları belirlerken seçmenlerin hangi politikalara daha fazla reaksiyon gösterdiklerini göz önünde bulundurur. Burada genellikle kendi çıkarı doğrultusunda hareket eden siyasiler iktidar olma çabasıyla seçmenin kulağına hoş gelecek vaatleri ve seçmeni etkileyebileceği politikaları tercih edecektir. Bu doğrultuda vergileri daima politika aracı olarak kullanacak olan siyasiler seçmenin oyunu kendilerine çekmenin gayretinde olacaktır. Demokratik bir sistemde ve oylamanın siyasi iktidarı belirlediği bir süreçte siyasiler, vergiler gibi önemli bir aracı göz ardı etmeyecektir.

Vergilerin seçmen davranışları üzerindeki etkisine yönelik olarak yapılan bu çalışmada öncelikle demografik unsurlar ele alınmıştır. Bu kapsamda yaş ve eğitim düzeyinin seçmenler üzerinde ne derecede etkili olduğu incelenmiştir. Yaş düzeyi arttıkça seçmenlerin belli bir ideolojik düşünceye sahip olduğu ve bu düşünce doğrultusunda karar aldığı ifade edilebilir. Çalışmada genç seçmenlerin vergilerin düşük düzeyde belirlenmesi durumunda siyasi tercihlerinin değişebileceği; orta ve üstü yaş grubunda ise vergiler azaltılsa bile siyasi tercihler üzerinde herhangi bir etki ortaya çıkmayacağı sonucuna varılmıştır. Çalışmada ayrıca, eğitim düzeyinin seçmen davranışları üzerindeki etkisi, demografik unsurlar kapsamında ele alınmış ve eğitim düzeyi yüksek bireylerin vergi oranlarının düşürülmesine karşı daha duyarlı olduğu görülmüştür.

Oy kararı önceden belli olan seçmenler ile seçim kampanyalarını takip eden seçmenler vergi oranlarının düşük düzeyde belirlenmesi halinde oy tercihlerinin olumlu etkileneceğini belirtmiştir. Aynı zamanda oy kararı çok önceden belli olan seçmenler, kamu harcamalarının düşük düzeyde vergiler ile finanse edilmesi ile oy kararlarında olumlu bir etki olacağını belirtmiştir. Bu durum, seçmenlerin kişisel çıkarlarında bir artış olması durumunda bağlı oldukları ya da sürekli olarak oy verdikleri partileri değiştirebileceklerine ilişkin önemli bir gösterge olarak ele alınabilir.

Çalışmada seçmenlerin vergisel düzenlemelere karşı duyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda kamu harcamalarının yüksek düzeyde belirlenmesinin, vergi oranlarının düşük düzeyde tutulmasının, yüksek düzeyde kamu harcamalarının düşük düzeyde vergiler ile finanse edilmesinin, ödenen vergilerin açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesinin, adil vergi yükünü sağlayacak bir vergi reformunun yapılmasının ve oy verilen siyasi partilerin vergi politikaları hakkında bilgi sahibi olunmasının seçmenin siyasi tercihleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu yönüyle seçmenlerin vergi politikalarına yönelik yapılan düzenlemelere duyarlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Genel çerçevede araştırma bulgularından yola çıkarak seçmenlerin siyasi tercihte bulunurken vergileri göz ardı etmediği söylenebilir. Seçmenler adaletli bir vergi sistemi olmasını ve vergilerin açık ve anlaşılır bir biçimde uygulanmasını istediğini ve bu kapsamda adil bir vergi reformu sağlayacak siyasi partilerden yana tercihlerini kullanabileceğini belirtmiştir. Seçmenlerin büyük çoğunluğu vergilerin kamusal mal ve hizmet sunmak için alındığını düşünmektedir. Bireyler vergilerin kendilerine hizmet olarak dönüştüğünü şeffaf bir şekilde takip edebilmeleri durumunda oy tercihlerinde bir değişim yaşanabileceğini ifade etmiştir. Seçmenler ayrıca, siyasi partilerin hem geçmiş dönem vergi politikaları hem de gelecekteki vergi politikalarına dönük vaatlerini açık bir şekilde görebildikleri takdirde kendilerine en uygun siyasi partiden yana tercihlerini kullanabileceklerini vurgulamıştır.

Çalışmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, vergilerin seçmenlerin tercihlerinde yadsınamaz bir öneme sahip olduğu görülmüştür. En nihayetinde seçmenler vergiyi bir vatandaşlık görevi olarak ele almaktadır. Ancak seçmenler vergiyi hem kutsal bir ödev hem de kamu harcamalarının karşılığı olarak görmekle birlikte;

vergilerden kaynaklanan gelir kaybının da etkisiyle vergiye karşı negatif bir tavır da sergileyebilir. Bu nedenle daha adaletli bir vergi sistemi, adil bir vergi reformu ve vergilerin şeffaf bir şekilde harcanması gerçekleştirilirse seçmenlerin daha istekli bir biçimde vergilerini ödemeye devam etmeleri beklenebilir. Böyle bir durumda seçmenlerin siyasi tercihlerini kendi faydalarıyla örtüştüren partilerden yana kullanacakları ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, B. (2000). "Türkiye'de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, 1(4), 75-92.
- Antunes, R. (2010). "Theoretical Models of Voting Behaviour", Exedra, Sayı 4, 145-170.
- Arıman, Y.(2013). "Seçmenlerin Siyasi Tercihleri Üzerinde Vergilerin Etkisi: Trabzon Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Beren, F. (2013). "Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği", Akademik İncelemeler Dergisi, 8(1), 191-214.
- Cemal, B. ve Erdal, E. (2012). "Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örnek Olayı", Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(1), 115-126.
- Çakır, H. ve Biçer, A. (2015). "Türkiye Yerel Seçimlerinde Seçmen Tercihlerini Etkileyen Kriterler (30 Mart 2014 Yerel Seçimleri Kayseri Örneği)", Erciyes İletişim Dergisi "Akademia", 4(1), 98-112.
- Çinko, L. (2006). "Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme" Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61(1), 103-116.
- Demir, İ. C. (2013). "Seçmen Tercihlerinin Oluşumunda Vergi Propagandası: Ampirik Bir Çalışma", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 26 (26), 37-56.
- Downs, A. (1957). An Economic Theory of Democracy, Harper Collins Pub., New York.
- Ercins, G. (2007). "Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(2), 25-40.
- Gökçe, O., Akgün, B. ve Karaçor, S. (2002). "3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim", Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2(4), 1-44.
- Güllüpunar, H., Diker, E. ve ve Aslan, Ş. E. (2013). "Oy Verme Yaklaşımları Bağlamında Aday Merkezli Seçmen Tercihi Üzerine Deneysel Bir Araştırma", Akademik Bakış Dergisi, Sayı 35, 1-21.
- Gümüş, H. (2009). "Türk Seçmen Davranışı ve AKP, CHP, MHP'nin Seçmen Tabanları", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kalender, A. (2000). Siyasal İletişim, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Kapusızoğlu, M. (2011). "Ekonomik Kriz, 2002 Seçimleri ve Seçmen Tercihi", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(2), 121-131.
- Lazarsfeld, P. F, Berelson, B. ve Gaudet, H. (1944). The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign, New York: Columbia University Press.
- Öz, E. ve Güler, A. (2015). Siyasal Parti Programlarında Vergi Anlayışları, Prof. Dr. Metin TAŞ'a Armağan, 2015.
- Özkan, A. (2007). Siyasal İletişim Stratejileri, Tasam Yayınları, İstanbul.
- Sağbaş, İ. ve Saruç, N.T. (2003). "Vergi Politikalarının Seçmenlerin Parti Tercihi Üzerindeki Etkisi: Ankete Dayalı Bir Çalışma", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 130, 130-146.
- Uslu, K. Z. (2009). "Siyasal İletişim Yöntemlerinin Seçmen Davranışına Etkisi ve 22 Temmuz 2007 Seçimleri," Bilinç Endüstrisinin Siyaset ve İktidar Pratikleri, Ed. Zeynep Karahan Uslu ve Can Bilgili, Beta Yayınları, İstanbul.

Visser, M. (1998). "Five Theories of Voting Action: Strategy and Structure of Psychological Explanation",
Doctoral Dissertation, University Of Twente Department Of Philosophy And Social Sciences.